

Příloha 1

Texty

Freddy

Když nás opustil táta, máma už sama nemohla táhnout hypotéku, tak náš barák prodala i se zbytkem hypotéky a přestěhovali jsme se někam na konec světa, na konec poloostrova, kde jsme si velmi levně pronajali bydlení v kempu v domku na kolečkách. V přední části nad kolem byla průřezová kuchyňka, která ústila do uzounké uličky s vestavěnou skříní na oblečení na jedné straně a malým výklenkem na druhé. Této malé místnůstce říkala máma můj pokoj. Je fakt, že jsem tam měl přes den sklopený pracovní stůl s monitorem od počítače (bez internetu, na ten jsem musel do školy nebo do knihovny) a v noci tam byla sklopená moje postel, za pokoj bych to ovšem nikdy neoznačil. Volné chvíle jsem raději trávil v kempu na basketbalovém plácku nebo jízdou na kole po městě, případně jsem se taky chodíval učit na pláž. V létě to tam bylo úžasné a k moři jste se dostali na kole za pět minut, ať už jste vyrazili kterýmkoli směrem.

Ale zpátky domů. Je to doma, protože tam je máma a brácha. Táta mi chybí, ale nikdy toho pro nás moc nedělal – až na vydělávání peněz – tak mi chybí míň, než by mi chyběla máma, kdyby se to obrátilo. Fajn, je mi už skoro šestnáct, tak bych to taky nějak ustál, ale na houby je to na každý pád.

Takže kuchyňka, no jo, byl tam jen malý elektrický sporák se dvěma plotýnkami, ale i tak na tom máma dokázala uvařit divy, když měla čas. To ale dost často neměla, protože si vzala dvě práce v naději, že mi našetří na univerzitu. Tím pádem se nejpoužívanějším spotřebičem v naší kuchyni stala mikrovlnka, kde jsme připravovali k večeři polotovary, jako pizzu nebo plněné bagety.

Sprchu jsme neměli, takže jsem každý večer dostal od mámy drobný a jel jsem se na kole osprchovat. To se člověk zavřel v kabině, hodil minci do automatu a dvě minuty mu tekla voda, jejíž teplotu si mohl sám regulovat. Vždycky jsem se snažil nějaký drobný ušetřit, ale když byla venku zima, bylo fajn se sprchovat těch celých osm minut. Zima by vůbec byla na samostatnou kapitolu. V zimě byla doma prostě zima, elektrické přímotopy běžely naplno, což nám jinak velmi levné bydlení prodražovalo. I tak jsme většinu zimy strávili ve dvou svetrech a pod dekou.

Venku měla máma svou malou květinovou zahrádku. Na té jsem jí vždy rád pomáhal. Bylo to vlastně celkem fajn, jen mi občas přišlo škoda, že v okolí bydlelo tak málo mladých lidí.

Batulga

Je to snadné, náš dům můžeš kdykoli poskládat, vzít a zase jinde rozložit. Je postavený ze dřeva. Na dřevěné konstrukci je plstěná vrstva, pak následuje nepromokavá vrstva z umělého materiálu. Úplně nahoru se dává bílá plachta, která je převázaná provazy dokola. Je tam útulně. Když se v zimě zatopí, teplo se uvnitř dlouho udrží.

Velikost našeho domu závisí na počtu stěn – ten náš jich má pět. To pro naši rodinu stačí. Bydlíme tu čtyři – já, rodiče a moje mladší sestra. Většinou bydlí společně nejvíce pět lidí, ale v chudých rodinách někdy i více. Pro starší lidi je výhodné, že vše mají na dosah, nemusejí se přemisťovat z pokoje do pokoje. Každá část našeho domu má svou funkci – část je určená pro ženy, západní část je určená mužům a tam také sedávají hosté. Čestné místo je přímo u ohniště. Kdybych měla zmínit barvy našeho domu, určitě to bude bílá, barva dřeva a oranžová – máme oranžový nábytek s barevnými ornamenty.

Když se vaří, je cítit nejen vůně jídla, ale také vůně dřeva a trusu, kterým topíme. Také u nás voní domácí tvaroh a kumys, což je zkvašené kobydí mléko. Chováme zvířata – koně, ovce a kozy. Mléko používáme na přípravu sýra, skopové maso pečeme na ohni a koně jsou pro nás důležitým dopravním prostředkem. V létě žijí zvířata jenom v ohradě a v zimě mají postavenou boudu ze dřeva a sušeného trusu.

Náš domov nemá okna. Jen na stropě je otvor kolem komína. To znamená, že přes den máme výhled na modrou oblohu a v noci na měsíc a hvězdy. Další tři rodiny, naši příbuzní, bydlí v blízkém sousedství. Mají tři dcery a s těmi si skoro každý den hraju, nejraději s kůstkami. Z těch se dá věštit nebo se s nimi hrají různé hry. Se sousedy jsme pořád v kontaktu, protože bydlíme blízko u sebe. Den v naší rodině začíná tím, že ráno vstaneme a umyjeme se, potom uvaříme snídani a posnídáme. Je také potřeba nasbírat trus na otop, pro vodu někdy chodíme k řece, někdy ji musíme vozit v barelech ze vzdálenějších pramenů.

Pokud byste někdy šli k nám na návštěvu, myslete na to, že nesmíte zakopnout o práh, protože to přináší smůlu. Také se u nás nesmí pískat. Žije se mi tu dobře, i když někomu by se náš domov mohl zdát malý.

Zeki

Bydlím v domě s rodiči a sourozenci, dohromady nás tu bydlí deset a kočka. Doma je vždy rušno a živo, je tu stále hodně lidí a to se mi líbí. Náš dům obklopuje trávník a potom domy sousedů. Taky je tu hodně keřů a máminy kytky v květináčích. Je to jeden z nejzelenějších domů v okolí. Přímo naproti našemu domu je mešita a badmintonové hřiště. Ke hřišti někdy jezdíme odpoledne na kole nebo si tam chodíme hrát s balónem. Naše ulice není moc rušná, protože bydlíme v obytné zóně a vjezd aut je sem omezený. Náš dům není moc velký a vypadá skoro jako každý jiný tady v okolí – zděné stěny jsou natřené na bílo, plechovou střechu nesou dřevěné trámy, podlahy jsou dlážděné.

Obvykle vstáváme za úsvitu, asi kolem páté ráno, pomodlíme se a připravíme se na celý den. Snídáme každý sám, většinou to, co zbyde od večeře – rýži nebo něco jiného. Mně začíná škola v 7 a končí ve 12, potom jdu domů a tak na hodinku si zdřímnu, pak dělám úkoly a učím se. Někdy si taky vyjedu na kole s kamarády z okolí nebo hraju videohry. Máme doma hodně knížek, protože můj táta pracuje v nakladatelství a nosí domů spoustu knih, které jsou nějak poškozené a nemohly by se prodat. Doma musím pomáhat, třeba hrabat listí na zahradě nebo uklízet koupelnu. Nejradši z celého domu mám svůj pokoj, ve kterém bydlím spolu se starším bratrem.

Večery tráví naše rodina společně – povečeříme, a než jdeme spát, tak se díváme na televizi. Pokud se někdo zdrží večer venku, musí zavolat. Devět večer se považuje za hodně pozdě. Když chceme jít ven, musíme se vždy zeptat rodičů. Věci spojené s naší vírou jsou velice důležité, obzvlášť večerní modlitba. Všichni chlapci se musí jít večer pomodlit do mešity. Čtení Koránu je také povinné.

Asi tři nebo čtyři kilometry od našeho domu se nachází průmyslová zóna, takže někdy po dešti nebo ráno je cítit zvláštní zápach. Lidé říkají, že ten zápach jde odtamtud. U nás doma to ale voní. Nejraději mám vůni nových knih, které táta nosí z práce.

Kesi

Jsem z takové celkem normální vesnice. Náš dům postavil můj děda, který ale zemřel dřív, než jsem se narodil. Bydlela s námi babička. U nás je běžné, že se musíme postarat o naše rodiče a prarodiče, protože nedostávají od státu žádný důchod. Dům měl kamenné zdi, omítnuté a natřené na červeno-bílo – zvenku i zevnitř. Proto se mi vždycky, když si vzpomenu na domov, vybaví červená barva. Podlaha byla dřevěná a stejně tak nábytek, který byl natřený na černo. Střechu jsme měli plechovou.

Náš dům byl docela velký. V přízemí byla kuchyně, kde se vařilo a jedlo, v patře ložnice a na půdě jsme skladovali rýži, olej, kukuřici a další potraviny. Když jsem byl malý, tak jsme neměli elektřinu. Používali jsme svíčky a petrolejky. Teď už je ale elektřina všude a moji rodiče teď mají v kuchyni i televizi. V pokoji jsem bydlel se dvěma bratry, moje tři sestry měly vlastní pokoj. Ke spaní jsme používali vlastnoručně vyrobené matrace. Doma jsme se museli zouvat, ale já jsem první boty stejně dostal až v deseti. Byl jsem šťastný, že je mám, takže zouvání mi nevadilo.

Naše rodina měla pole, které bylo vzdálené tak půl hodiny pěšky. Tam jsme pěstovali rýži, kukuřici a další plodiny. Z rýže jsme vyráběli hladkou mouku. Přímo u domu jsme měli zahrádku, kde rostly manga, citróny, banány a broskve. Měli jsme také zvířata – slepice, krávu, dva voly, ovce a bizona. Krávu a bizona jsme chovali hlavně na mléko, ovce na maso a vlnu. Bizoní mléko chutná jinak než kravské, obsahuje více tuku a mně moc chutnalo. Z ovčí vlny jsme vyráběli svetry, čepice a také koberečky na zem.

Asi hodinu pěšky od našeho domu bylo jezero, kam jsme se chodili koupat nebo chytat ryby. Z okna byly vidět vysoké hory a také domy sousedů. Někdy jsme se navštěvovali nebo si hráli s jejich dětmi, nejraději s míčem. Večer se naše rodina obvykle sešla doma, povídali jsme si nebo poslouchali rádio.

Doma jsem to měl moc rád, ale lákalo mě bydlet ve městě. Ve městě jsem byl poprvé, když mi bylo asi třináct, protože do města to bylo pěšky čtyři hodiny. Líbily se mi tam větší a modernější domy a taky jsem tam poprvé viděl autobus.

Ben

Náš dům měl dvě místnosti, kde nás bydlelo celkem osm: moji rodiče, já, čtyři sourozenci a naše teta, která se o nás pomáhala starat. Jeden z pokojů sloužil jako obývací a taky jako tetina ložnice. Druhý pokoj fungoval jako ložnice a kuchyně. Večer jsme na zem vždycky naskládali matrace a ráno je zase sklídili, abychom měli více místa. Kuchyně byla v rohu, naproti oknu. Tam jsme měli kamna, ve kterých se topilo dřevěným uhlím. Dům byl postaven z hlíny, zdi i podlaha byly omítnuté. Střechu jsme měli plechovou. Zdi měly přírodní barvu, ale obývací jsme později vymalovali modře.

Z okna jsme viděli přímo k sousedům. Prostor mezi domy byl totiž velmi malý, okna se dokonce musela otvírat směrem dovnitř. Sousedy jsme tedy viděli pořád, každý den. A když se někdy stalo, že jsme je celý den ani nezahledli, raději jsme se po nich šli podívat. To abychom se ujistili, že jsou v pořádku.

Vstávali jsme mezi šestou a sedmou. Táta nás vždycky probudil. Většinou jsme si hned běželi ven hrát, nejčastěji fotbal. Fotbal jsem miloval, tehdy bych udělal cokoli, jen abych mohl hrát. Taky jsem docela rád žehlil. Měli jsme žehličku, do které se dával žhavý uhlík z kamen. Ale nesmělo toho být na žehlení moc, to už mě potom nebavilo.

Do školy jsme chodili asi pět kilometrů pěšky. Museli jsme tam být nejpozději v 7.30, za pozdní příchod byl vždy nějaký trest. A po škole jsme utíkali rovnou domů. Můj táta byl docela přísný – chtěl, aby z nás něco vyrostlo. Taky hodně dbal na čistotu, když jsem třeba neměl dostatečně čisté nohy, musel jsem si je jít znovu umýt studenou vodou. Brrr. Taky oblečení nám kontroloval. Kromě těchto pravidel to ale doma bylo v pohodě. Neměli jsme elektřinu, ale to nám nijak zvlášť nevadilo. Zato jsme měli rádio na baterky – to jsme si tajně půjčovali, když táta nebyl doma, a poslouchali reggae. To byla moje nejoblíbenější muzika. Taky jsme měli psa, kterému jsme říkali Mbuta, což je druh ryby. Vlastně netuším, proč jsme ho tak pojmenovali. Umřel, když mu bylo 13, to jsem byl hodně smutný.

Sultana

Město, ze kterého pocházím, leží na břehu řeky. S mojí rodinou jsme bydleli v malém domě se dvěma pokoji a koupelnou. Mezi pokoji a kuchyní byl malý prostor, kde jsem si hrávala, a moje máma na mě dohlížela, když vařila nebo dělala jinou práci. Doma nás bylo celkem deset. Všichni moji sourozenci byli starší než já, a proto už když jsem byla malá, se všichni kromě jednoho bratra odstěhovali a bydleli jinde. V jednom pokoji tedy bydleli rodiče, v druhém pokoji já a můj starší bratr. Náš pokoj měl malé okno, z kterého jsem se ráda dívala na oblohu. Vždy jsem doufala, že uvidím ptáky letící přes nebe a že oni uvidí mě. V pokoji jsme měli s bratrem postele a hnědý psací stůl. Protože můj bratr byl starší, měl nárok na stůl více než já, což mě docela štvalo. Proto jsem využila každé chvíle, kdy jsem mohla u stolu sedět a učit se, dělat úkoly do školy nebo jiné věci. To jsem se cítila jako dospělá.

Doma jsme dodržovali určitá pravidla – mohli jsme si hrát venku, ale naše máma nás vždy čekala doma kolem šesté, před setměním. Taky jsme doma nesměli mluvit neslušně. Jedli jsme třikrát denně a vždy všichni společně. Většinou to byl teplý oběd a večeře, k snídani jsme mívali rýži, které se říkalo „panta“, nebo domácí chleba.

V našem sousedství žila spousta velmi milých a srdečných lidí. Navzájem jsme si pomáhali, a protože se naše rodiny znaly velmi dlouho, byli to spíš naši přátelé než sousedé.

Náš dům měl střechu z vlnitého plechu, cihlové zdi byly omítnuté na bílo a okna byla dřevěná. Před vstupními dveřmi jsme měli takové malé zastřešené zápraží se dvěma lavičkami, kde se dalo sedět i za deště. V období dešťů jsem ráda poslouchala neustávající zvuk kapek, třštících se o naši plechovou střechu. Tato „melodie“ mi zní v uších dodnes.

Madza

Když jsem viděla náš nový dům poprvé, bylo mi něco mezi třemi a čtyřmi roky. Tatínek mě vzal tehdy s sebou, abych si ho před dokončením prohlédla. Byl dřevěný, tvaru kostky a uvnitř bylo dost temno.

Za domem jsme měli trávník, květiny a pár stromů – papáje, limetky, banánovníky a dva mladé mangovníky. Jeden velký strom s rozložitou korunou stál úplně vzadu. Na něm visela na silných větvích houpačí síť, kde jsem si po škole mohla číst své milované knížky a komiksy. Starší mangovník rostl vpředu před domem. Pod něj tatínek postavil dlouhou modrou dřevěnou lavičku, kde pacienti, kteří už se nevešli do čekárny, čekávali na vyšetření. Tatínek byl jediným lékařem v našem městečku a staral se také o lidi z okolních obcí. Přicházeli za ním zdaleka a platili často kuřaty, vajíčky nebo melouny.

Dům měl celkem šest pokojů: čekárnu a ordinaci, pokoj rodičů, můj pokoj, „myslírnu“ (tak jsme říkali pokoji, kde jsme si četli a učili se) a kuchyni. Rodiče měli v pokoji velkou postel, byly to v podstatě dvě postele spojené dohromady deskami. Matrace byly tvrdé, plněné slámou, takže maminka na ně dávala měkké deky. Regály s knihami byly na všech stěnách kolem – měli jsme knihy v angličtině, němčině, francouzštině a portugalské, které tatínek vozil z hlavního města i z ciziny.

V kuchyni jsme obvykle jedli, ale taky tam večer tatínek pracoval – psal různé dopisy, články a studie. Často jsme neměli ráno kde sníst, protože jeho papíry byly všude. Koupelna byla hned vedle. Vlezli jsme do sudu s vodou a polévali se hrnkem. Když bylo chladno, maminka vodu ohřívala. Záchod jsme neměli. Naše potřeby jsme konali do nočníku, který jsme pak vyprazdňovali do jámy vykopané v zemi na zahradě. Vodovod ani kanalizace v naší obci nebyly.

Můj pokoj sloužil také jako místnost pro návštěvy. Kromě mé postele v něm byl kožený gauč vybraný z nějakého starého auta, stůl, dvě židle, noční stolek a polička s knihami. Jen můj pokoj měl strop. Ostatní pokoje stropy neměly – mohli jsme se dívat přímo na střešní tašky nad naší hlavou. Každého půl roku jsme je čistili od pavučin, které se ale vždycky znovu objevily. Na oknech byly rámy se sítěmi, které bránily našim slepicím vlézt dovnitř. Stejně jsme ale museli čas od času vyhánět ven slepice nebo nějaké odvážnější kuře, které dovnitř vlezlo dveřmi.

Vždycky k večeru jsme s maminkou chodily před dům pod mangovník, na lavičku pacientů. Společně jsme zpívaly a pozorovaly ptáky a naslouchaly konverzaci slepic, které se uvelebovaly na nízkých větvích okolních stromů.

Petr

Nenarodil jsem se ve městě, ale většinu života jsem v něm prožil. Náš osmipatrový dům byl obklopen hřišti a zelení. Tím myslím nejen stromy a trávu, ale i to, že náš dům byl prakticky ze všech stran obklopen vojenskými objekty. To bylo skvělé prostředí pro nejrůznější dobrodružné hry. V našem domě bydlelo 24 rodin. Když jsem byl malý, tak tu moc dětí nebydlelo, do domu se totiž většinou stěhovaly manželské páry, kterým bylo tak čtyřicet a víc. Zvířat v domě také moc nebylo, tuším, že jen jeden černý opelichaný pudl. Možná měl někdo doma kočku, ale tím si nejsem jistý.

Bydleli jsme v celkem velkém třípokojovém bytě. Pro naši pětičlennou rodinu tam ale někdy bylo těsno. Zvlášť když jsme měli nějakou rodinnou návštěvu. Dům samotný na mne ale tehdy působil obrovským dojmem. Bydleli jsme „ve čtvrtém“, ale patra nad námi jsou pro mne dodnes tak trochu tajemná. Byl jsem tam jen málokrát – to když jsem se odvážil stisknout osmičku a pak rychle seběhnout tu výšku dolů. Rozhodně nejzajímavější pro mě bylo nejvyšší patro s poklopem, skrz který se dalo dostat na střechu. Moc jsem záviděl těm, kteří tam bydleli.

Z okna našeho domu jsem měl úžasný výhled, který jsem nezažil v žádném jiném místě, kde jsem bydlel později. Výhled z okna nabízel dlouhatánský pohled přes máminy kaktusy a sukulenty na nedaleký kopec. Ještě nikdy jsem na tom kopci nestál – možná proto, že na takový kopec na nekonečném horizontu se vystoupit nedá.

Náš dům měl jasně daná pravidla, která visela na nejrůznějších nástěnkách a cedulkách: zamykat, zhasínat světlo na chodbě, zákaz jezdit výtahem osobám mladším 10 let a tak dále. Další, nepsaná pravidla, nám byla vštěpována rodiči – neházet nic z balkonu, rovnat rohožku, nedupat na schodech a podobně. Žilo se mi tam dobře, ale jedna věc se mi přece jen nelíbila – jak málo se lidé v domě mezi sebou znali.

Klíč k příběhům:

Batulga – Mongolsko, Ben – Keňa, Freddy – USA, Kesi – Nepál, Sultana – Bangladéš, Zeki – Indonésie, Madza – Brazílie, Petr – Česká republika